

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA – KNJIŽNICA ŠIŠKA

Eva Podobnik

**SOCIALNA VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE: PRIMER MESTNE KNJIŽNICE
LJUBLJANA – KNJIŽNICE ŠIŠKA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2023

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Eva PODOBNIK

Naslov pisne naloge: Socialna vloga splošne knjižnice: primer Mestne knjižnice Ljubljana – Knjižnice Šiška

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Št. strani: 29

Št. slik: 0

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 0

Št. strani prilog: 0

Št. referenc: 36

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Šiška in Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Šentvid

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Karmen Jančar, Mestna knjižnica Ljubljana

UDK: 316.74:027.022(497.4 Ljubljana) (043)(0.034.2)

Ključne besede: splošne knjižnice, javni prostor, družbena vloga, Mestna knjižnica Ljubljana

Izvleček

Splošna knjižnica je informacijsko, kulturno in socialno središče lokalne skupnosti. Svojim uporabnikom omogoča neoviran dostop do informacij in znanja ne glede na spol, starost, raso, vero, narodno pripadnost, jezik ter socialni položaj. Socialno vlogo in s tem povezane naloge splošne knjižnice opredeljuje Zakon o knjižničarstvu ter z njim povezani Uredba o osnovnih storitvah knjižnic, Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice in Strategija razvoja splošnih knjižnic za obdobje 2022–2027. V nalogi smo izpostavili tiste funkcije slovenskih splošnih knjižnic, ki se navezujejo na njihovo socialno vlogo v javnem prostoru.

Glavno izhodišče premišljevanja pričujoče naloge temelji na socialni vlogi splošne knjižnice. Pisna naloga to vlogo opredeli in se preko študije primera usmeri na dejavnosti Mestne knjižnice Ljubljana – Knjižnice Šiška. S pomočjo ugotovitev interne raziskave okolja in segmentiranja uporabnikov na območju delovanja Mestne knjižnice Ljubljana – Knjižnice Šiška ter raziskovanjem praks tujih knjižnic opredeli dve dejavnosti, ki bi jih knjižnica lahko vključila med svoje knjižnične storitve. Namen naloge je pokazati knjižnične dejavnosti, ki jih knjižnica v skladu s svojo socialno vlogo prostora izvaja dobro, obenem pa poiskati možnosti za izboljšavo že uveljavljenih vsebin in implementacijo novih.

KAZALO

1	UVOD	1
2	SOCIALNA VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE	3
2.1	KNJIŽNICA KOT SOCIALNI PROSTOR.....	3
2.2	ZAKONODAJNA PODLAGA	6
2.3	STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI	8
2.4	STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC	10
3	RAZISKAVA OKOLJA IN SEGMENTIRANJE UPORABNIKOV	10
4	DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA.....	13
4.1	DEJAVNOSTI ZA OTROKE	13
4.2	DEJAVNOSTI ZA ODRASLE	16
5	PRIMERI DOBRIH PRAKS	18
5.1	MLADOSTNIKI.....	18
5.2	UVEDBA DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA.....	21
5.3	STAREJŠI.....	22
5.4	UVEDBA DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA.....	24
6	ZAKLJUČEK.....	25
7	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	27

1 UVOD

V pričujočem delu je orisana socialna vloga splošne knjižnice kot enega izmed temeljnih javnih prostorov v lokalni skupnosti. Splošna knjižnica je ena redkih javnih ustanov, ki je dostopna vsem skupinam javnosti. Prav ta dostopnost knjižnice je temelj njene socialne vloge v lokalni skupnosti. Predstavlja prostor za druženje in izobraževanje ter je hkrati informacijsko središče. Njena vloga je ključna pri spodbujanju in ohranjanju demokratične družbe. Poleg zagotavljanja dostopa do knjižničnega gradiva splošna knjižnica deluje kot kulturno, informacijsko in socialno središče v lokalni skupnosti.

Ker so osnovne storitve knjižnice brezplačne, je uporaba knjižničnih storitev omogočena tudi ranljivejšim skupinam uporabnikov. S storitvami, kot so priprava delavnic o iskanju zaposlitve, učenje jezika, digitalno opismenjevanje ter vključevanje gradiv namenjenim ranljivejšim skupinam v svojo knjižnično zbirko, izboljšuje kakovost življenja ljudi v lokalni skupnosti. Knjižnica sodeluje z lokalno skupnostjo pri organizaciji različnih dejavnosti, kot so glasbene pravljice, obiski vrtčevskih in šolskih skupin ter predstavitvene dejavnosti lokalnih društev.

Z vidika socialne vloge so predstavljene že obstoječe dejavnosti Mestne knjižnice Ljubljana – Knjižnice Šiška (v nadaljevanju Knjižnica Šiška). Te bomo skušali dopolniti s pomočjo raziskovanja dobrih praks, ki jih v skladu s socialno vlogo izvajajo tuje knjižnice.

Glavna tema raziskovanja so uspešne knjižnične dejavnosti tujih knjižnic ter načini, kako bi jih, ob upoštevanju izsledkov interne raziskave okolja in segmentiranja uporabnikov na območju Knjižnice Šiška, lahko uspešno vključili med storitve Knjižnice Šiška in morda tudi širše v storitve Mestne knjižnice Ljubljana (v nadaljevanju MKL). Na spletnih straneh tujih splošnih knjižnic in s pomočjo člankov bomo opravili pregled dejavnosti, ki sovpadajo s socialno vlogo knjižnice. Primerjali bomo ponudbo storitev tujih splošnih knjižnic s storitvami, ki jih Knjižnica Šiška že opravlja. Namen naloge je osvetlitev dejavnosti, ki jih knjižnica v skladu s svojo socialno vlogo javnega prostora izvaja dobro, hkrati pa tudi poiskati pomanjkljivosti v njenem delovanju in najti način za uvedbo novih vsebin. Z uvedbo novih dejavnosti nameravamo izboljšati socialno vlogo knjižnice, privabiti nove uporabnike ter širiti prepoznavnost knjižnice v lokalnem prostoru.

Mestna knjižnica Ljubljana je splošna knjižnica, ki izvaja knjižnično dejavnost na območju Mestne občine Ljubljana ter osmih primestnih občinah: Brezovica, Dobrova – Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Horjul, Ig, Škofljica, Vodice in Velike Lašče. Na območju Mestne občine Ljubljana v okviru MKL deluje 5 knjižnic mestnih območij (osrednja knjižnica Knjižnica Otona Župančiča, Knjižnica Šiška, Knjižnica Prežihov Voranc in Knjižnica Jožeta Mazovca), 15 krajevnih knjižnic in Slovanska knjižnica, ki deluje kot Center za domoznansko dejavnost in specialne humanistične zbirke. Na območju primestnih knjižnic deluje 14 krajevnih knjižnic. Poleg tega v okviru MKL deluje še Potujoča knjižnica s 47 postajališči.

Kot osrednja območna knjižnica za osrednjeslovensko regijo izvaja posebne naloge, med katere sodijo zagotavljanje večjega in bolj zahtevnega izbora knjižničnega gradiva in informacij, strokovna pomoč knjižnicam v območju, koordinacija zbiranja, obdelave ter hranjenja domoznanskega gradiva in usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja (Narodna in univerzitetna knjižnica, b. d.).

Poslanstvo MKL je razvijanje bralne kulture ter spodbujanje razvoja vseh oblik pismenosti. Svojo socialno vlogo izpolnjuje s programi izobraževanja za vse skupine uporabnikov (jezikovni tečaji, točka vseživljenjskega učenja, digitalno opismenjevanje) in bogatim programom kulturnih prireditev (pogovori z avtorji, predstavitve knjig, razstave, bralne skupine), posebno pozornost pa knjižnica namenja tudi skrbi za ranljive skupine (digitalno opismenjevanje starejših, knjižnica je UNICEF-ova varna točka za otroke in mladostnike, invalidom prijazna knjižnica, LGBTQ prijazna knjižnica). Je tudi prostor za ustvarjanje in druženje (kreativnice).

Študija primera se osredotoča na dejavnosti za uporabnike Knjižnice Šiška, zaradi česar velja obravnavano knjižnico tudi na kratko predstaviti. Knjižnica Šiška je namreč skupaj s krajevnimi enotami Šentvid, Gameljne in Vodice del mreže javnega zavoda Mestne knjižnice Ljubljana, ki ga je leta 2008 ustanovila Mestna občina Ljubljana.

Danes Knjižnica Šiška deluje na področju nekdanje občine Šiška in pokriva področje s približno 52.000 prebivalci. Knjižnica Šiška ima na letni ravni okoli 177.000 obiskovalcev, med njimi so najbolj zastopane skupine uporabnikov med 40. in 49. letom starosti. Zaloga knjižničnega

gradiva v knjižnici v aprilu 2023 znaša 181.026 enot gradiva (Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Šiška, 2023).

2 SOCIALNA VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE

2.1 KNJIŽNICA KOT SOCIALNI PROSTOR

Kot zapiše Moravec (2020, str. 2), je bila francoska meščanska revolucija v zgodovini tista, ki je uveljavila načelo, da bi morale biti knjižnice javne ustanove in dostopne vsakomur. S sekularizacijo nekaterih samostanov in cerkva so se začele pojavljati nove javne znanstvene knjižnice in konec 17. stoletja tudi mestne knjižnice. Na slovenskih tleh je bila leta 1774 ustanovljena prva javna znanstvena knjižnica, imenovana Licejska knjižnica, ki je bila namenjena splošni uporabi. Njen nastanek je spodbudil ustanavljanje različnih vrst knjižnic. Sprva so bile ustanovljene čitalnice, na ustanovitev katerih je vplivala želja po branju gradiva in prireditvah v slovenskem jeziku, iz njih pa so se nato razvile knjižnice namenjene širši javnosti. Po drugi svetovni vojni so se začele razvijati javne ljudske knjižnice z namenom širjenja knjig za splošno izobraževanje in kulturno razvedrilo.

Skozi zgodovino so knjižnice skrbele za ohranjanje in širjenje knjižne dediščine ter približevale in promovirale kulturo v svojih skupnostih. Prebivalci so se vanje zatekali v iskanju informacij in literature, za mnoge so predstavljale tudi edino kulturno okolje, do katerega so imeli dostop. Poslanstvo knjižnic je že od nekdaj zadovoljenje potreb po informacijah in izobraževanju. Na ta način so po Sanchez-Garciji (2015, str. 104) skozi zgodovino zagotavljale demokratičen dostop do kulture, informacij in znanja.

V zadnjih desetletjih so informacijsko-komunikacijske tehnologije bistveno spremenile dostop do znanja in tokov informacij. Pojav interneta, digitalizacija vsebin, odprti dostop in socialna omrežja so spremenili način, kako dostopamo do informacij. Spremenili so se tudi načini komuniciranja in povezovanja. Poleg že omenjenih akterjev pa po Thiele in Klagge (2021, str. 32) drugo gonilo sprememb v delovanju splošnih knjižnic predstavlja krčenje proračunskih sredstev namenjenih za knjižnice. Mnoge storitve splošnih knjižnic so tako prizadeli različni varčevalni ukrepi in proračunski rezi, zaradi česar so bile prisiljene delati z večjo učinkovitostjo ter ob upoštevanju stroškov zmanjšati število storitev.

Da bi bile kos vsem tem izzivom, so bile splošne knjižnice primorane preoblikovati tako svoje zbirke kot tudi storitve. Postale so predvsem prostor srečevanja, interakcij osebnega in kolektivnega razvoja ter središče izražanja kulturne, generacijske in družbene raznolikosti. Knjižnica se je spremenila v živ organizem, ki mora poleg tihih con za učenje, delo in branje, zagotavljati prostor tudi za druženje (Vogrinčič Čepič, 2017, str. 63).

Sanchez-García (2015, str. 106) enega pomembnejših vidikov sprememb, ki sta jih prinesla tehnološki razvoj in demokratizacija, vidi v procesih pismenosti. Informacijske tehnologije so spremenile načine dostopa do informacij in generiranja znanja ter uvedle nove poti komunikacije in državljske udeležbe. Poleg tradicionalne pismenosti, ki jo razumemo kot poučevanje branja in pisanja, tako danes govorimo tudi o informacijski (iskanje, lociranje, analiziranje in uporaba informacij), digitalni (uporaba elektronskih virov in nosilcev) ter medijski (nove oblike sodelovanja in komunikacije) pismenosti. Še vedno pa ostaja najbolj pomembna tradicionalna pismenost, saj je le-ta pogoj za ostale pismenosti. Bralna pismenost namreč prispeva k socialni integraciji in osebemu razvoju posameznikov.

Koncept socialne vloge je inherenten že sami definiciji splošne knjižnice, pa čeprav se njeno preučevanje s sociološkega vidika začne šele v drugi polovici 20. stoletja, takrat, ko so različni prispevki avtorjev, kot so Egan (1955), Shera (1970) in Reith (1984), ta pogled na splošno knjižnico temeljno spremenili.

Ravno v socialnem vidiku delovanja splošnih knjižnic se skriva ohranitev vrednosti knjižnic v današnji družbi. Knjižnica postaja dinamičen prostor družbenega in kulturnega življenja z izobraževalnimi delavnicami, programi pismenosti za priseljence, izobraževanju digitalne ter medijske pismenosti za starejše, dejavnostmi za otroke in mladostnike ter posebnimi dejavnostmi za ranljive skupine (Sanchez-García, 2015, str. 105).

Thiele in Klagge (2021, str. 37) nadalje opisujeta različne oblike storitev splošnih knjižnic za svoje uporabnike, od pomoči pri iskanju zaposlitve do jezikovnih tečajev ali digitalnega opismenjevanja. V sodelovanju z drugimi občinskimi službami lahko postanejo celo prva kontaktna točka pri reševanju različnih informacijskih potreb prebivalcev. Dober primer takšnih storitev so jezikovni tečaji, ki imajo lahko poleg izboljšanja pismenosti in jezikovnih

sposobnosti pomembno vlogo pri vključevanju migrantov. Splošne knjižnice so prostori srečevanja – tako z literaturo, tehnologijo in mediji kot tudi z drugimi osebami. Dopolnjujejo institucije, ki zagotavljajo formalno izobraževanje otrok, mladostnikov in odraslih, ter lahko pomagajo krepiti vključenost in spodbujajo državljansko udejstvovanje.

Sanchez-García (2015, str. 106) izpostavlja tudi vlogo splošne knjižnice pri demokratizaciji branja. Animirane bralne storitve (organizacija delavnic, pripovedovanje zgodb, bralne skupine, srečanja z avtorji) so bile ena od tradicionalnih storitev že v preteklosti v okviru programov razširjanja splošnih knjižnic. S socialnega vidika so ena najbolj pomembnih dejavnosti bralne skupine, ki omogočajo deljenje branj, izkušenj in mnenj z drugimi posamezniki. Spodbujajo namreč socialne in medosebne odnose, pomagajo razvijati sposobnosti razmišljanja, odločanja, dialoga, premišljevanja o situacijah iz vsakdanjega življenja ter pravzaprav prispevajo k skupnemu občestvu.

V nekaterih evropskih državah imajo dolgo tradicijo klubi za lažje branje. Ti so namenjeni ljudem, ki imajo zaradi različnih fizičnih, psihičnih ali socialnih razlogov težave pri branju ali razumevanju besedil. Izhajajo iz skandinavske pobude iz 60. let in spodbujajo objavo bolj preprostih in dostopnih različic najpomembnejših besedil v lokalni skupnosti. Po Sanchez-García (2015, str. 107) je namen omenjenih različic to, da lahko različne skupine s trajnimi ali začasnimi težavami pri razumevanju besedil dostopajo do temeljnih del. Klubi so se uveljavili med skupinami s telesnimi oviranostmi, skupinami z razvojnimi motnjami ter skupinami ljudi, ki imajo težave z jezikom države (priseljenci, funkcionalno nepismeni).

Kot trdi Sanchez-García (2015, str. 108) je splošna knjižnica danes prostor za študij, delo, druženje in preživljanje prostega časa. S tem namenom je dostopna kolektivni javnosti kot prostor, kjer se izražajo interesi in kjer se ustvarjajo kulturne, izobraževalne in družbene priložnosti. Knjižnica je prostor srečevanja, ki nudi svoj kotiček otrokom in mladostnikom, prostor za srečanja lokalne skupnosti, torej prostor, ki spodbuja interakcijo in medosebne odnose. V tem smislu je nujno, da imajo uporabniki aktivno vlogo pri soustvarjanju knjižničnih dejavnosti.

Knjižnica s svojimi dejavnostmi ozavešča prebivalce in jih spodbuja k aktivnemu sodelovanju pri reševanju različnih problematik znotraj lokalne skupnosti. Organizacija raznih pogovorov

in dejavnosti, povezanih z aktualnimi temami v skupnosti, bi ljudem lahko pomagala imeti kritičen pogled na resničnost in ustvarila skupnost, ki do teh tem ne ostane indiferentna (Sanchez-García, 2015, str. 108).

Zaključkom že omenjenih avtorjev se pridružuje Maurya (2016, str. 139), ki zapiše, da splošne knjižnice igrajo pomembno vlogo pri razvoju moderne družbe, omogočajo prostor za svoje uporabnike in so pomembna institucija za izvajanje neformalnega in vseživljenjskega učenja. So družbene ustanove in kot take pomembne za razvoj skupnosti, ki temelji na posredovanju informacij državljanom. Informacije so namreč ključni dejavnik za razvoj posameznika in družbe, vloga knjižnice pa je pridobivanje in shranjevanje teh informacij ter njihovo posredovanje uporabnikom.

2.2 ZAKONODAJNA PODLAGA

Svoboda, blaginja ter razvoj družbe in posameznika so osnovne človekove vrednote. Kot je zapisano v IFLA/UNESCO Manifestu o splošnih knjižnicah (1994), se te vrednote lahko dosežejo le, če so državljani dobro obveščeni in sposobni sami uresničevati svoje demokratične pravice ter aktivno sodelovati v družbi.

Splošne knjižnice so lokalni informacijski centri, ki svojim uporabnikom omogočajo neoviran dostop do vseh vrst znanja in informacij. Storitve splošne knjižnice morajo biti dostopne vsem uporabnikom ne glede na spol, starost, raso, vero, narodno pripadnost, jezik ali socialni položaj. Prav tako mora knjižnica zagotavljati storitve tudi ranljivim skupinam uporabnikov. Ker sta konstruktivno sodelovanje in razvoj demokracije odvisna od prostega dostopa do informacij in izobrazbe prebivalstva, je vloga splošne knjižnice v družbi še toliko bolj pomembna. Predstavlja namreč vrata do znanja, omogoča dostop do vseživljenjskega učenja, spodbuja samostojno sprejemanje odločitev posameznikov in je pomembna za kulturni razvoj tako posameznikov kot tudi družbe (IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah, 1994, str. 1).

V slovenski zakonodaji in pravilnikih, ki se nanašajo na splošne knjižnice, so naloge le-teh opredeljene z upoštevanjem pomena splošnih knjižnic za prebivalce na lokalni, pa tudi državni ravni. V nadaljevanju bomo pregledali naloge, ki so za splošne knjižnice opredeljene v Zakonu o knjižničarstvu (2001), Uredbi o osnovnih storitvah knjižnic (2003), Strokovnih priporočilih

in standardih za splošne knjižnice (2018) ter Strategiji razvoja splošnih knjižnic za obdobje 2022–2027 (2022).

Prvi slovenski zakon o knjižničarstvu je bil sprejet leta 1982. Zaradi razvoja tehnologije ter sprememb pri potrebah uporabnikov je bil leta 2001 sprejet nov Zakon o knjižničarstvu, s spremembami in dopolnitvami v letu 2015. Zakon definira ter ureja knjižnično dejavnost, ustanovitev, financiranje in nadzor knjižnic, ki se financirajo iz javnih sredstev. Dejavnost izvajajo splošne, visokošolske, specialne in nacionalna knjižnica. Obenem zakon opredeli tudi delovanje knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu, dejavnosti slednjega ter določi naloge Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost (Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 2001, 1. člen).

Zakon se na splošne knjižnice med drugim sklicuje v svojem 16. členu (ZKnj-1, 2001), kjer definira dejavnosti splošnih knjižnic za prebivalstvo lokalne skupnosti in za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami. Tako knjižnice v okviru javne službe »sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju, zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo, zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami, organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.« (ZKnj-1, 2001, 16. člen)

Poleg dejavnosti zakon določa tudi uporabnikove pravice do brezplačnih osnovnih storitev. Zakon v svojem 8. členu (ZKnj-1, 2001) navaja uporabnikove pravice do brezplačnih osnovnih storitev, ki so izposoja gradiva, posredovanje informacij o gradivu in iz gradiva ter bibliopedagoško delo.

Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (2003, 3. člen), ki je dopolnilo 8. člena Zakona o knjižničarstvu, v svojem 3. členu med drugim dodaja sledeče brezplačne osnovne storitve knjižnic: dostop do knjižničnega gradiva, njegovo uporabo v prostorih knjižnice ter izposoja v čitalnice in na dom, seznanjanje z novostmi, rezerviranje gradiva, dostop in uporabo splošno dostopnih elektronskih virov javnih oblasti ter dostop in uporabo zakupljenih podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov.

Po Uredbi o osnovnih storitvah knjižnic (2003) med brezplačne osnovne storitve slovenskih knjižnic spadajo tudi posredovanje informacij o gradivu in iz gradiva, informiranje uporabnikov, usposabljanje uporabnikov, uporaba elektronske pošte in prost vstop na prireditve.

Te opredelitve in storitve so pomembne zato, ker ohranjajo socialno vlogo knjižnice, ki je na ta način dostopna vsem skupinam uporabnikov, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, izobrazbo in družbeni ter ekonomski položaj.

2.3 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI

Poleg predhodno navedenih Zakona o knjižničarstvu (2001) in Uredbe o osnovnih storitvah knjižnic (2003), socialno vlogo splošne knjižnice opredeljujejo tudi Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, ki jih je leta 2018 na podlagi Zakona o knjižničarstvu sprejel Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Nabor knjižničnih vlog, zbran v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2018), daje pregled nad možnimi cilji specifičnih področij delovanja splošne knjižnice. Prav tako definira tudi možne načine doseganja teh ciljev (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 29). Iz omenjene zbirke knjižničnih vlog, ki reprezentirajo idealno podobo programa splošne knjižnice, smo izbrali tiste, ki so relevantne tako za obravnavano temo kot tudi za splošno knjižnico, na katero se tema nanaša – Knjižnico Šiška. Mednje spadajo razvoj predbralne pismenosti, bralna kultura in pismenost otrok, bralna kultura in pismenost mladostnikov, bralna kultura in pismenost odraslih, pridobivanje znanja, informacijsko in računalniško opismenjevanje, informacijsko središče lokalne skupnosti, vključevanje v družbo in spodbujanje povezovanja ter sodelovanje kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.

Knjižnica z različnimi dejavnostmi spodbuja predbralno pismenost otrok. Hkrati s tem pomaga pri razvijanju pozitivnega odnosa otroka do branja in knjižnice ter ozavešča starše in skrbnike o pomenu razvoja predbralne pismenosti pri otrocih (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 32). Zgodnja ali porajajoča se pismenost označuje razvoj spretnosti, znanja in stališč, ki so podlaga za branje in pisanje. Knjižnica na ta način otrokom omogoča prvi vpogled v različnost svetov ter jih preko literature uči strpnosti, sočutja in pomena pogovora ter povezovanja.

Poleg predbralne pismenosti knjižnica spodbuja tudi bralno kulturo in pismenost otrok, mladostnikov in odraslih (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 37–42). Vloga bralne kulture in pismenosti otrok ter mladostnikov je pomembna predvsem z vidika vzpodbujanja socialnega razvoja otroka in mladostnika. Prav vse vloge bralne kulture in pismenosti pa stimulirajo izmenjavo bralnih izkušenj ter medkulturni in medgeneracijski dialog. Preko storitev, ki jih ponuja splošna knjižnica, se uporabniki vseh starosti učijo kritičnega razmišljanja ter razvijajo svojo identiteto in interese. S storitvami, ki so namenjene izobraževanju uporabnikov, knjižnica tako spodbuja pridobivanje znanja, s čimer omogoča konstruktivnejše sodelovanje uporabnikov v družbi.

Z informacijskim in računalniškim opismenjevanjem knjižnica mladim omogoča varen dostop do informacij. Z digitalnim opismenjevanjem pa starejšim omogoča lažje vključevanje v hitro spreminjajočo se tehnološko družbo. To lahko vodi tudi v medgeneracijsko povezovanje (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 45).

Knjižnica kot informacijsko središče omogoča vključevanje vseh prebivalcev lokalne skupnosti v družbeno življenje za doseganje enakosti, ozaveščanje ter podporo pri udeleževanju socialnih državljskih in potrošniških pravic, ter podporo priseljencem tako pri učenju jezika kot tudi spoznavanju kulture (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 47–53). Pri izgradnji svoje knjižnične zbirke, oblikovanju knjižničnih storitev, izobraževanju zaposlenih in urejanju knjižničnega prostora ter pripravi dogodkov upošteva tudi ranljive skupine, s čimer omogoča njihovo lažje vključevanje v družbo. Tako na primer splošne knjižnice zagotavljajo gradivo za učenje jezika, spoznavanje kulture ter družbene ureditve, organizirajo usposabljanje ter informirajo o organizacijah, ki posebnim skupinam uporabnikov lahko pomagajo. Knjižnica naj svojim uporabnikom nudi dostop do informacij o organizacijah, storitvah ter dogajanju v lokalni skupnosti in jim nudi podporo pri pridobivanju, vrednotenju ter uporabi informacij s specialnih področij.

Prav tako naj knjižnica na lokalni ravni vzpodbuja povezovanje in sodelovanje prebivalcev in organizacij z namenom vzpodbujanja samostojnega delovanja (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018, str. 55–56). Na ta način se prebivalci lokalnega okolja lahko povezujejo, izmenjavajo stališča in soustvarjajo javni prostor.

2.4 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC

Strategijo razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, je oblikovala knjižničarska stroka v okviru Združenja splošnih knjižnic. Tu je navedenih več področij, ki se navezujejo na socialno vlogo splošnih knjižnic. Med drugim strategija posebno pozornost namenja povezovanju splošne knjižnice z drugimi institucijami na lokalni ravni kot so šole, vrtci in domovi starejših občanov, s katerimi lahko knjižnica skupaj organizira storitve (Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, 2022, str. 34).

Knjižnica se povezuje z uporabniki in, kot odprt prostor namenjen vsem, spodbuja medsebojno povezovanje uporabnikov. Eno izmed njenih poslanstev, ki ga navede Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022, str. 36), je tudi spodbujanje k dialogu – na ta način knjižnica lokalni skupnosti omogoča, da preko nje izraža in izpolnjuje svoje potrebe in tako gradi povezano skupnost. V ta namen sodeluje s civilno družbo in izvaja raziskave za prepoznavanje potreb različnih ciljnih skupin ter skrbi za njihovo povezovanje.

Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022, str. 40) pozornost nameni tudi krepitvi izobraževalne vloge splošne knjižnice na področju informacijske pismenosti. Strateško področje o inovativnih in proaktivnih knjižnicah v času sprememb je pomembno, ker se osredotoča na zagotavljanje in spodbujanje dostopa do zanesljivih informacij ter na njihovo izobraževalno vlogo pri dvigovanju informacijske pismenosti. Slovenske splošne knjižnice si prizadevajo za izdelavo skupne platforme, kjer bi bili dostopni vsi e-viri, katerih uporaba je namenjena uporabnikom splošnih knjižnic. S tem bi uporabnikom omogočili pregleden dostop do verodostojnih podatkov in zmanjšali možnost širjenja lažnih in nepreverjenih informacij.

3 RAZISKAVA OKOLJA IN SEGMENTIRANJE UPORABNIKOV

Kot smo že omenili, se eno izmed strateških področij Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022, str. 36) nanaša na povezovanje knjižnice z uporabniki in medsebojno povezovanje uporabnikov ter spodbujanje k dialogu. Povezana lokalna skupnost je eden izmed temeljev demokratične družbe, knjižnica pa je eden izmed dejavnikov, ki na to z vzpodbujanjem sodelovanja lahko vpliva. Na storitve splošne knjižnice pomembno vpliva

analiza zunanjega okolja in segmentiranje uporabnikov, preko katere lahko knjižničarji dobijo vpogled v potrebe prebivalcev in v svoj prostor z novimi storitvami privabijo nove uporabnike, jih povezujejo ali pa le preverijo, če njihove dosedanje prakse v knjižnico privabljajo ciljno publiko.

V letu 2021 je bila v MKL za območje Knjižnice Šiška izvedena Raziskava zunanjega okolja in segmentiranja uporabnikov (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021), ki je pokazala, da četrtini skupnosti (v nadaljevanju ČS) Šiška in ČS Dravljje, za kateri Knjižnica Šiška zagotavlja knjižnično dejavnost, skupaj štejeta okoli 52.000 prebivalcev. Na tem območju delujejo štirje vrtci s svojimi enotami, sedem osnovnih šol, štiri srednje šole, dijaški dom, višja strokovna šola ter visokošolski zavod. Poleg tega se na območju nahaja še dom za starejše občane, trije zdravstveni domovi in klinika v sklopu UKC (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021, str. 3).

Raziskava zunanjega okolja in segmentiranje uporabnikov (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021, str. 6–7) poda nekaj statističnih podatkov. Med prebivalci ČS Šiška je bil leta 2021 delež starostne skupine 0–4 let 4,8 %, delež starostne skupine 5–9 let 5,2 % in delež starostne skupine 10–14 let 5,3 %. Starostna skupina 15–19 let predstavlja 4,1 % delež prebivalstva v ČS Šiška, starostna skupina 20–24 let pa 5,8 % delež. Delež starostne skupine 25–29 let je 6 %, medtem ko je delež skupine 30–34 let 7,3 %. Skupina 35–39 let predstavlja 8,1 % delež, delež starih 40–44 let pa je 8,6 %, kar je trenutno najvišji delež med prebivalci ČS Šiška. Stari 45–49 let predstavljajo 7,2 % delež. Skupini 50–54 let in 55–59 let imata podobna deleža: njun delež je 6,4 % in 6,3 %. Delež starostne skupine 60–64 let je 5,5 %, skupina 65–69 let pa predstavlja 5,1 % delež. Skupina 70–74 let predstavlja 4,6 % delež, skupina 75–79 let 3,4 % delež, prav takšen delež pa ima tudi starostna skupina 80–84 let. Starostna skupina 85+ pa v ČS Šiška predstavlja 2,9 % delež prebivalstva.

Starostna struktura prebivalstva v ČS Dravljje je leta 2021 pokazala rahlo drugačno demografsko porazdelitev. Starostna skupina 0–4 let predstavlja 4,4 % delež, skupini 5–9 let in 10–14 let pa imata obe po 4,8 % delež prebivalstva. 3,8 % delež predstavlja skupina 15–19 let, 4,8 % delež pa starostna skupina 20–24 let. Skupina 25–29 let predstavlja 5 % delež prebivalstva, skupina 30–34 let 6,4 % in skupina 35–39 let 7,7 % delež. Najvišji (7,9 %) delež predstavlja skupina 40–44 let. Skupina 45–49 let predstavlja 6,8 % delež, skupina 50–54 let predstavlja 6,6 % delež prebivalstva ČS Dravljje, skupina 55–59 let pa 6,4 % delež. Stari 60–64

let predstavljajo 7 % delež, stari 65–69 let 7,7 % delež in stari 70–74 let 6,5 % delež. Manjše deleže (okoli 3,8 % in manj), ki se postopno manjšajo, nato predstavljajo starostne skupine 75+, ki skupaj predstavljajo 9,4 % delež prebivalstva.

Iz vseh navedenih podatkov lahko sklepamo, da sta v ČS Šiška višja deleža otrok do 14 let ter delovno aktivnega prebivalstva (30–44 let), v ČS Dravlje pa izrazito izstopajo deleži starih 60–74 let, kar lahko razumemo kot potrebo po dejavnostih za starejše.

O zastopanosti etničnih skupin na področju obeh ČS ni podatkov. Prav tako nimamo podatka o stopnji brezposelnosti na območju obeh ČS, a nam podatki pokažejo, da se je stopnja brezposelnosti v celotnem območju Mestne občine Ljubljana v zadnjih petih letih znižala z 11,2 na 7,8 % (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021, str. 8).

Primerjalni pregled aktivnih članov po starostnih skupinah v Knjižnici Šiška v primerjavi z obiskom in starostno strukturo prebivalcev območij ČS Šiška in ČS Dravlje po Raziskavi zunanjega okolja in segmentiranja uporabnikov (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021, str. 11) kaže v letu 2019 pri starostni skupini 0–4 let nekoliko večjo razliko (-4,3 odstotnih točk), ki je glede na nesamostojnost otrok razumljiva. Manjša negativna razlika (-1 odstotna točka) je tudi pri starostni skupini 5–9 let. Starostne skupine med 10 in 54 leti so med aktivnimi člani zastopane z višjimi, vendar različnimi deleži kot med prebivalstvom, in sicer se večje razlike beležijo pri skupinah: 10–14 let 4,6 odstotnih točk, 15–19 let 5,3 ter 20–24 let 2,5 odstotni točki. Starostna skupina 45–49 let pozitivno odstopa za 2 odstotni točki, starostni skupini 25–29 let in 40–44 let pa odstopata med aktivnimi člani za 1,8 odstotne točke. Ostale omenjene starostne skupine odstopajo za manj kot 0,4 odstotne točke. Starostne skupine v nadaljevanju so med prebivalstvom zastopane z višjimi deleži kakor med aktivnimi člani: starostna skupina 60–64 let za 2,3 odstotni točki, 80–84 let za 2,2 odstotni točki, 70–74 leti in 75–79 let za 2 odstotni točki ter 65–69 let za 1,9 odstotne točke. Starostna skupina 85–89 let ima med aktivnimi prebivalci za 1,7 odstotne točke nižji delež kot med prebivalstvom v isti starostni skupini. Delež starostne skupine 90–94 let je med aktivnimi člani nižji za 0,7 odstotne točke.

Primerjava deležev po starostnih skupinah med deleži prebivalcev in obiskovalcev Knjižnice Šiška kaže nižji delež obiska starostne skupine 0–4 leta (-4,4 odstotnih točk) ter 5–9 let (-2 odstotni točki); ti dve starostni skupini imata med obiskovalci razumljivo manjša deleža, ker

knjižnice navadno obiskujeta v spremstvu skrbnikov. Ostala negativna odstopanja med obiskovalci so manjša in manj pomenljiva ter znašajo največ odstotno točko (20–24, 30–34 ter 60–64 let). Največje pozitivno odstopanje v prid deleža med obiskovalci je v starostnih skupinah 40–44 in 45–49 let ter znaša 4 odstotne točke. Nekoliko manjša pozitivna razlika je v starostni skupini 10–14 let, in sicer 2,6 odstotni točki. Starostni skupini 15–19 in 50–54 let imata med obiskovalci za 1,3 odstotne točke viška deleža. Med starostnimi skupinami 70+ velja med deleži obiskovalcev omeniti skupini 80–84 (-1,4 odstotne točke) in 85–89 let (-1,7 odstotne točke). Ostale starostne skupine nimajo pomenljivih odstopanj.

Primerjava podatkov med letoma 2015 in 2019 kaže, da se je v letu 2019 vpisalo 17,7 % več članov kot leta 2015, kar kaže skupaj z visokim deležem vpisanega prebivalstva na dobro prepoznavnost Knjižnice Šiška. Leta 2019 je število aktivnih članov Knjižnice Šiška predstavljalo 33,8 % delež vseh prebivalcev ČS Šiška in ČS Dravljje.

V postpandemičnem obdobju Knjižnica Šiška s svojimi storitvami torej ohranja in izboljšuje število članov glede na prebivalstvo področja, ki ga pokriva. Na ravni celotne mreže MKL se v knjižnice vračajo predvsem predšolski otroci, osnovnošolci ter pravne osebe. Na podlagi vseh teh podatkov in v nadaljevanju predstavljenih posameznih dejavnosti, pa bo mogoče ugotoviti, kakšne so možnosti Knjižnice Šiška za morebitne dodatne dejavnosti.

4 DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA

Dejavnosti v Knjižnici Šiška so opredeljene v Letnem poročilu MKL 2022: Dejavnosti za uporabnike (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a). Na to poročilo se naslanjamo pri opisu dejavnosti v Knjižnici Šiška. Prireditev ali izobraževanj v Knjižnici Šiška se je v letu 2022 udeležilo 1.568 otrok in 1.260 odraslih.

4.1 DEJAVNOSTI ZA OTROKE

Pri načrtovanju svojih dejavnosti Knjižnica Šiška posebno pozornost namenja svojim najmlajšim uporabnikom (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16). Svoji vlogi razvijanja predbralne pismenosti in bralne kulture ter pismenosti otrok uresničuje z urami pravljic, ki so namenjene otrokom od 4. leta starosti dalje in se izvajajo enkrat tedensko, v času velikega

povpraševanja (predvsem v zimskem obdobju) pa tudi dvakrat na teden. Knjižnica s pogovornimi delavnicami »Pravljične Vzgojnice«, ki se izvajajo enkrat mesečno in so namenjene družinam, vzpodbuja družinsko pismenost ter premišljevanje in dialog o različnih tematikah. Delavnice imajo vzgojno tematiko, na katero se navezuje pravljica in pogovor z družinami. Z otroki se knjižnica povezuje tudi preko ugank, ki jih pripravljajo knjižničarji. Vsak mesec se izžreba srečnega nagrajenca, ki prejme knjižno nagrado.

Z namenom vključevanja v družbo se je Knjižnica Šiška v letu 2011 kot prva knjižnica v Sloveniji povezala s Slovenskim društvom za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16). »Beremo s tačkami« je dejavnost, kjer se otroci preizkušajo v veščini glasnega branja šolanim psom. Še posebej ima delavnica motivacijski in terapevtski vpliv pri otrocih, ki imajo težave z branjem. Dejavnost »Beremo s tačkami« v knjižnici poteka dvakrat mesečno.

Enkrat mesečno se v Knjižnici Šiška odvija »Rock&Roll« delavnica, kjer se mladi pod nadobudnim očesom knjižničarja preizkusijo v igranju kitare (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 18). Mladi na ta način lahko odkrivajo svoje glasbene potenciale.

Sodelovanje na lokalnem nivoju predstavlja povezovanje knjižnice z založbo VigeVageKnjige, v okviru katerega je založba v prostorih knjižnice v letu 2022 izvedla zelo dobro obiskano delavnico izdelave stripa. Na delavnici so se otroci preizkusili v ustvarjanju lastnih stripov – navadno se v letu izvede do 3 takšne delavnice (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16).

Enkrat mesečno se organizira tudi mini tečaj angleškega jezika za otroke in družine pod sloganom »One, two, three – angleško govorimo vsi« (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16).

Knjižnica, ki ima zelo dobro organizirano specialno zbirko kinoloških knjig, mesečno organizira tudi »Kinološke urice« (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 18). Tu otroci s pomočjo pravljice in pogovora spoznavajo kinološko kulturo in pridobivajo znanje ter marsikatero koristno informacijo o pasjih ljubljenceh.

Vsako leto Knjižnica Šiška sodeluje tudi z ljubljanskim festivalom kulturno-umetniške vzgoje Bobri, katerega namen je spodbujanje mladih h kakovostnemu preživljanju prostega časa (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16). S tem želijo povečati socialno povezanost in kulturno pismenost otrok in mladih.

Najbolj obiskane otroške prireditve so organizirane predstave, ki jih knjižnica izvaja v sodelovanju z različnimi gledališči. Ogled predstave otroke pogosto spodbudi k branju knjig, ki predstavljajo literarno podlago za predstave.

Pri pripravi razstav se Knjižnica Šiška pogosto povezuje z okoliškimi šolami in vrtci. Na mladinskem oddelku večkrat letno pripravlja različne razstave mladih ustvarjalcev. Knjižničarji skozi vse leto pripravljajo tematizirane manjše razstave knjig, ki se nanašajo na pomembne jubileje, praznike in dogodke (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16). Na ta način otrokom na zabaven način približajo kulturno dediščino njihovega okolja.

Knjižnica za otroke in mlade pripravlja dva večja projekta. »Ciciuhec« je lastni projekt MKL s katerim želi knjižnica spodbuditi razvoj bralne kulture in bralnih navad pri predšolskih otrocih ter družinskega branja. Knjižnica sodeluje z vzgojno-varstvenimi zavodi na svojem območju, katerih skupine otrok obiščejo knjižnico (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 17). Tako otroci spoznajo knjižnico v svojem okolju, ki jo pozneje lahko obiščejo skupaj s starši. Ob zaključku projekta otroci prejmejo pohvale za uspešno sodelovanje, vsaka skupina, ki je obiskala knjižnico pa prejme brezplačno knjigo. Pri projektu sodeluje tudi društvo Bralna značka Slovenije.

»Rastem s knjigo« je nacionalni projekt spodbujanja bralne kulture med osnovnošolci in srednješolci. Namen projekta je spodbujanje mladih k branju slovenskega leposlovja in obisku splošnih knjižnic. V projekt so vključeni sedmošolci in dijaki prvih letnikov srednjih šol, ki ob obisku knjižnice prejmejo izvod knjige, ki je tisto leto vključena v projekt. Projekt pripravlja Javna agencija za Knjigo RS v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Pionirsko – centrom za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri MKL, Zavodom RS za šolstvo, Združenjem splošnih knjižnic, Sekcijo šolskih knjižnic pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije in Društvom slovenskih pisateljev. Poleg že omenjenih

projektov Knjižnica Šiška sodeluje z organiziranimi vrtčevskimi in osnovnošolskimi skupinami, za katere izvajajo bibliopedagoško delo (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 17).

S projektom »Maček v žaklju« v knjižnici poleti spodbujajo uporabnike k branju starejšega leposlovnega gradiva. Knjižničarji vsako leto pripravijo pakete s starejšim leposlovnim gradivom po lastnem izboru (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 16). S tem želijo uporabnike spodbuditi k branju nekoliko starejše a kakovostne literature, po kateri drugače uporabniki morda ne bi segli sami.

V poletnem času prav tako potekata med mladimi zelo dobro sprejeta projekta »Poletavci« (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023b) in »NajPoletavci« (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023c). Pri prvem otroci (od 7 do 12 let) trideset dni berejo vsaj pol ure na dan. Berejo gradivo po lastni izbiri, obenem pa izpolnjujejo seznam svojega branja in ga do konca poletja oddajo v knjižnici. Mladostniki (od 13 do 16 let) pa morajo prebrati tri knjige po lastnem izboru, zapisati svoje mnenje o prebranem in ga oddati v knjižnici do konca poletja. Ko se projekt zaključi, MKL organizira tudi zaključno prireditev, kjer bralci prejmejo priznanje in majico, prav tako pa sodelujejo v nagradnem žrebanju. Pri projektu »Poletavci«, ki ga je prvotno zasnovala MKL, je v letu 2022 poleg MKL sodelovalo še 17 knjižnic iz celotne Slovenije.

4.2 DEJAVNOSTI ZA ODRASLE

Med dejavnostmi za odrasle v Knjižnici Šiška izstopajo predavanja, razstave in srečanja bralnih skupin (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 11). V knjižnici potekajo srečanja treh bralnih skupin, katerih namen je spodbujanje bralne pismenosti odraslih, spodbujanje dialoga in medsebojno povezovanje uporabnikov. »Prisedite k naši mizici« je bralna skupina, kjer se obiskovalci skupaj s knjižničarko pogovarjajo o različnih popularnih temah in knjigah, ki se na te teme nanašajo. »Francoski literarni krožek« ter »Literarna srečanja v španščini«, pa sta bralni skupini, kjer uporabniki prebirajo tujejezične knjige. Odvijata se v sodelovanju s Kulturnim umetniškim društvom Anarhiv, s katerim knjižnica sodeluje že vrsto let.

Knjižnica Šiška redno organizira različne pogovore z namenom spodbujanja k dialogu, pridobivanja znanja na različnih področjih ter vključevanja v družbo. V letu 2022 sta bila dobro obiskana pogovora z Zvonkom Čohom in Milanom Eričem o njunem slikarskem delu ter z

iranskim ustvarjalcem Navidom Fadaee Nazerjem o njegovi poti begunca iz Irana do Slovenije. Enak namen imajo tudi številna predavanja, ki se večkrat mesečno dogajajo v knjižnici. Predavanja so zanimiva in teme se precej raznolike – v letu 2022 je knjižnica med drugim gostovala predavanja o osmanski literaturi, alpinizmu, arhitekturi ter oblikovanju.

V Knjižnici Šiška se občasno odvijajo predstavitve knjig ter glasbeni nastopi različnih avtorjev. Po glavnem delu dogodka lahko obiskovalci sodelujejo pri pogovoru z avtorji o vsebinskih tematikah in ustvarjalnem procesu.

Zelo bogat program knjižnica svojim uporabnikom ponuja preko kvalitetnih mesečnih razstav. Poleg že omenjenih prireditev je Knjižnica Šiška v letu 2022 pripravila še fotografsko razstavo Pogled na Plečnikovo Ljubljano novinarki Tanje Likeb. V sodelovanju z Veleposlaništvom Japonske je bila organizirana razstava priznane japonske ilustratorke mang Michiyo Akaishi. Na ogled sta bili postavljeni razstava slik ukrajinskega arhitekta Valerija Startseva ter slikarska razstava iranskega filmskega ustvarjalca Navida Fadaee Nazerja z naslovom Krik pod oceanom, ki je bila posvečena nesrečnim usodam in položaju Iranu ter drugih žensk po svetu. Knjižnica je gostila tudi potujočo izobraževalno razstavo (v sodelovanju z Mendlovo univerzo v Brnu) o življenju in delu češkega genetika Gregorja Mendla z naslovom Mendel in mukotrpna zgodba o genih, ki jo je pripravila češka ilustratorka Lucia Seifertova (Mestna knjižnica Ljubljana, 2023a, str. 11–12).

Ena izmed dejavnosti, ki jih Knjižnica Šiška pripravlja za starejše uporabnike je »Točka vseživljenjskega učenja«, kjer knjižničarji izvajajo digitalno opismenjevanje starejših. Uporabnikom pomagajo pri uporabi elektronske pošte, pisanju ter oblikovanju besedil in slik, brskanju po spletu, uporabi elektronskih naprav in vpisu v različne portale (denimo e-davki in portal ZD Ljubljana).

V Knjižnici Šiška je vzpostavljena tudi storitev »Knjiga na dom«, s katero se omogoča dostop do knjižničnega gradiva tistim uporabnikom, ki knjižnice ne morejo obiskovati. Te uporabnike na domu obiše knjižničar in jim dostavi željeno gradivo.

Pregled dejavnosti, ki jih za uporabnike pripravlja Knjižnica Šiška, kaže na dobro sodelovanje z lokalnimi organizacijami na področju priprave aktivnosti za otroke in odrasle. Več pozornosti

bi lahko Knjižnica Šiška namenila sodelovanju z različnimi lokalnimi društvi pri pripravi dejavnosti za mladostnike in starejše. Na območju knjižnice deluje kar nekaj društev s katerimi bi se knjižnica lahko povezala, kot so Društvo invalidov Ljubljana Šiška, Društvo Senior, Društvo Svetlo obzorje, Društvo upokojencev Koseze, DUO – Društvo za urbano okolje, Mladinski center Mladi zmaji, Športno-rekreativno društvo dr. Petra Držaja in Turistično društvo Koseze. Knjižnica bi lahko kljub že obstoječemu pestremu naboru različnih dejavnosti vzpostavila vez v lokalni skupnosti tudi na nivoju društev, ki v tem okolju delujejo.

5 PRIMERI DOBRIH PRAKS

Po pregledu Raziskave zunanjega okolja in segmentiranja uporabnikov MKL: Knjižnica Šiška (2021) in dejavnosti, ki jih Knjižnica Šiška že izvaja, smo prišli do ugotovitve, da bi lahko bilo v knjižnici več dejavnosti za mlade in starejše uporabnike. Zato smo v nadaljevanju pripravili pregled dobrih praks s področja dejavnosti za mladostnike in starejše. Ti se navezujejo tudi na smernice MKL za vključevanje teh skupin prebivalcev (Resman, 2016; Smernice za mlade v MKL, 2016). Na koncu bomo pripravili predlog dejavnosti za obe skupini prebivalcev, ki bi jih lahko implementirali v Knjižnici Šiška in tudi širše v ostalih enotah MKL.

5.1 MLADOSTNIKI

Glede na segmentacijo uporabnikov lahko vidimo, da Knjižnico Šiška obiskuje razmeroma visok delež mladostnikov starih med 15 in 20 let. Ti knjižnico uporabljajo predvsem za izposajo domačega branja in druge literature, ki jo potrebujejo pri izobraževalnem procesu. Knjižnica jim služi tudi kot prostor za učenje, pisanje nalog ali pa zgolj druženje z vrstniki. Ker je starostna skupina na prehodu iz otroške v odraslo dobo v knjižnici prisotna, a pri obstoječih knjižničnih dejavnostih še ne sodeluje, je naš namen najti način, kako jih pritegniti k sodelovanju v javnem prostoru. V nadaljevanju je na kratko predstavljenih nekaj dobrih praks iz tujine, izmed katerih bomo nato izbrali eno in jo poskušali umestiti v kontekst Knjižnice Šiška.

Mestna knjižnica Reka je v sodelovanju z Art-kino, Mestnim lutkovnim gledališčem Reka in Muzejem moderne in sodobne umetnosti v letu 2021 odprla vrata Otroške hiše. Kulturni center za otroke in nove generacije se osredotoča predvsem na področje umetnosti in kulture v širšem smislu. Nastal je iz potrebe po drugačnem pristopu k oblikovanju vsebin za prosti čas otrok,

neformalnega izobraževanja in novih modelov organizacije zavodov in je kot tak primer dobre prakse, kjer se pri gradnji nove knjižnice upošteva potrebe različnih skupin uporabnikov (Dječja kuća, b. d.). V okviru knjižnice tam potekajo stripovske delavnice, inkubator 3D tiskanja, fantazijska bralna skupina, bralne skupine za mlade, za srednješolce in v angleščini, manga in anime klub ter raznovrstne delavnice (računalniške delavnice programiranja). Knjižnica mladim omogoča prostor za druženje, stripovski kotiček, multimedijski kotiček in knjižnično gradivo v tujih jezikih (Gradska knjižnica Rijeka, b. d.).

Splošne knjižnice v Barceloni (Medina Blanes, 2005) ponujajo svojim uporabnikom več zanimivih dejavnosti za mladostnike. »Zagrabi besedo« je delavnica pripovedovanja zgodb, namenjena mladim med 14. in 18. letom starosti, katere cilj je razširiti in uveljaviti ustrezne tehnike izbire, priprave in pripovedovanja zgodb. Z dejavnostjo želijo knjižnice spodbuditi in pomagati usposobiti mlade pripovedovalce. »Vključi se v dogajanje« je mladim namenjena delavnica. Vključuje tri prilagojena srečanja, ki temeljijo na branju knjig. S pomočjo iger, gledališča, raziskovanja občutkov in ročnega dela se spodbuja poglobljeno preučevanje vsebine zgodbe. V sklopu knjižnične dejavnosti se odvija tudi literarna nagrada »Mladi protagonist«, ki jo organizirata Katalonski svet za otroško in mladinsko literaturo ter Katalonsko društvo prijateljev otroških in mladinskih knjig. Namen nagrade je doseči čim večje število mladih, ki preberejo izbor knjig in izberejo tisto, ki se jim zdi najboljša. Žirijo sestavljajo mladi sami.

Leta 1996 v Stockholmu ustanovljeno ustvarjalno središče in knjižnica za mlade (od 14 do 25 let) Lava – Kulturni center Stadsteatern svojim uporabnikom nudi izposojlo knjig, vključevanje v različne ustvarjalne projekte, uporabo opreme, ki jo knjižnica ponuja in prostor, kjer se mladi lahko varno družijo. Mladim so med drugim na voljo tudi računalniki za grafično obdelavo ter glasbeno produkcijo in 3D-tiskalnik. Mlade spodbuja k lastnemu izražanju ter v sodelovanju z njimi organizira vse svoje dejavnosti: od razstav, koncertov, predstav in pogovorov (Kulturhuset Stadsteatern, b. d.).

Splošna knjižnica v New Yorku (New York Public Library, b. d.) svojim mladim uporabnikom ponuja prostore za razvijanje veščin in ustvarjanje projektov, široko paleto gradiva za učenje in raziskovanje izven šolskih interesov ter podporo duševnemu zdravju. Knjižnica ima izjemno bogato zbirko knjig in e-knjig, tehnoloških ter digitalnih orodij, v okviru njenega delovanja pa je odprt tudi Center za najstnike, ki mladim nudi uporabo prostorov in neomejen dostop do

računalnikov ter brskanja po spletu. Prostori centra so poleg koticčka za druženje opremljeni tudi z opremo in knjižnično zbirko s področja raziskovanja tehnologije, iskanja akademske podpore ter ustvarjanja. Znotraj centra mladi lahko koristijo tudi multimedijški laboratorij, kjer lahko ustvarjajo na področju umetnosti, tehnologije in novih medijev ter snemalni studio. Svojim mladim uporabnikom knjižnica ponuja tudi posebno izdajo članskih izkaznic z motivi stripovskih junakov – branje le-teh pa promovirajo pod sloganom: Branje ti da supermoč!

V Hamburgu delujoča knjižnica Hoeb4U Youth Library Hamburg je namenjena mladostnikom od 13 do 23 let. Ustanovljena je bila leta 2016 kot odziv na potrebe lokalne mladine. Knjižnica ima poleg prostora za druženje tudi medijsko knjižnico. Zbirka, ki se osredotoča predvsem na preživljanje prostega časa, vključuje družabne igre, video igre za X-Box in PlayStation, mange, stripe, leposlovje, filme in glasbo (Cowell, 2017). Med dejavnostmi izstopajo glasbena delavnica, delavnica programiranja robotov in šahovske ure. Mladostnikom knjižnica pod vodstvom strokovnjaka omogoča tudi učenje in uporabo 3D tiskalnikov ter laserskih rezalnikov (Bücherhallen Hamburg, b. d.).

Kanadska splošna knjižnica Regina (Regina Public Library, b. d.) je svojo vlogo medgeneracijskega povezovanja vzpostavila med mladostniki in starejšimi uporabniki. Slednjim je namenjeno individualno izobraževanje o uporabi pametnega telefona, tablice ali prenosnega računalnika. Dejavnost prostovoljno izvajajo mladostniki.

V zadnjem desetletju veliko število knjižnic med svoje knjižnične dejavnosti dodaja medgeneracijsko sodelovanje. V Eldorado Memorial knjižnici deluje bralna skupina, kjer se srečujejo uporabniki različnih starostnih skupin in razpravljajo o knjigah različnih tematik in žanrov. Splošna knjižnica v Crystal Lakeu je denimo za odrasle organizirala dejavnost za igranje namiznih iger, a so se starejšim uporabnikom samoiniciativno pridružili tudi mladostniki. Velikokrat pa knjižnice (denimo že omenjena kanadska splošna knjižnica Regina) oblikujejo pozive za prostovoljce, ki bi bili pripravljene izvajati digitalno opismenjevanje starejših. Po večini se na takšne pozive odzivajo študenti, ki nato starejše uporabnike učijo rokovanja s tehnologijo (Edwards, 2019, str. 4–8).

Po pregledu praks, ki jih izvajajo knjižnice v tujini, velja opozoriti predvsem na različna finančna izhodišča knjižnic po svetu. Veliko knjižnic je bilo ustanovljenih z namenom

privabljanja mladih in gradijo predvsem na odprtosti svojega prostora in medsebojnega povezovanja. V splošnih knjižnicah pa so mladi ena od skupin uporabnikov, a bi jim bilo v našem prostoru kljub temu potrebno nameniti več pozornosti. V okolju, kjer se spodbuja interaktivno sodelovanje z mladimi uporabniki, se ti namreč zelo radi vključujejo v dejavnosti, ki jim jih knjižnice ponujajo. Pri nas je primer dobre prakse vsekakor že omenjena poletna akcija »NajPoletavci«, dobro pa so obiskane tudi različne stripovske delavnice, ki se izvajajo znotraj celotne knjižnične mreže MKL.

5.2 UVEDBA DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA

Bralne skupine so ena izmed dejavnosti s katerimi Knjižnica Šiška uresničuje svojo vlogo medsebojnega povezovanja z in med uporabniki. Po zgledu prej omenjenih dobrih praks bi v knjižnici lahko organizirali vsakoletno delavnico, na kateri bi mladi izbirali najboljšo mladinsko knjigo preteklega leta.

Namen delavnice bi bil spodbujanje bralnih navad med mladostniki, vzpodbujanje branja sodobnih mladinskih avtorjev ter razvijanje kritičnega mišljenja. Mentor bi za potrebe delavnice izbral 5 mladinskih kakovostnih knjig, ki so izšle v preteklem letu, udeleženci pa bi jih morali pred izvedbo delavnice prebrati. Delavnica, namenjena mladostnikom med 14. in 18. letom, bi potekala kot enotedenski program, kjer bi se mladi vsak dan poglobljeno pogovarjali o predhodno prebrani knjigi ter jo analizirali pod vodstvom mentorja.

Na zadnji delavnici bi potekalo točkovno glasovanje, kjer bi udeleženci (žirija) s številkami od 1 do 5 ocenili vsako izmed prebranih del, pri tem pa bi vsako oceno lahko podali le enkrat. Knjiga z največ točkami bi na koncu delavnice prejela simbolno nagrado MKL, vsi udeleženci pa po en izvod zmagovalne knjige.

Pred samo izvedbo delavnice bi delavnico primerno promovirali tudi na družbenih omrežjih, kjer bi mlade pozvali k sodelovanju, morda v poznejših izvedbah tudi k samemu izboru knjig. Za promocijo delavnice bi pripravili plakate in kratke brošure s povzetki vsebin ter jih postavili na vidna mesta v knjižnici in na oglasne deske okoliških osnovnih ter srednjih šol.

Glede na uspešnost delavnic, bi lahko njen obseg sčasoma tudi povečali. Mladostnikom bi na ta način lahko omogočili sodelovanje na knjižnih sejmi in predstavitvi nagrajene knjige pred širšo publiko; sodelovanje s projektom »Zlata hruška«, kjer bi eno knjigo ob izvedbi mentorirane delavnice nagradilo mladinsko občinstvo; vzpostavitev lokalnega festivala mladinske literature v povezavi s projektom »NajPoletavci« ob koncu poletne sezone in nenazadnje sodelovanje s šolami, ki bi v prihodnjem letu nagrajeno knjigo lahko vključili v svoj program domačega branja.

5.3 STAREJŠI

Ena izmed pomembnih, a velikokrat zapostavljenih skupin uporabnikov so starejši. Ker je med prebivalstvom ČS Dravljje njihov delež nekoliko višji, je drugi del raziskovanja namenjen naboru nekaterih praks iz tujine, ki tej skupini namenjajo posebno pozornost.

Mestna knjižnica v Edinburgu (Edinburgh: The City of Edinburgh Council, b. d.) svojim uporabnikom omogoča uporabo knjižničnega avtobusa. Avtobus je namenjen vsem, ki imajo zaradi starosti, invalidnosti ali slabega zdravja težave z dostopom do knjižnice. Prav tako v sodelovanju s Kraljevo prostovoljsko službo nudijo brezplačno dostavo knjig na dom za tiste, ki ne morejo zapustiti svojega doma.

Na Švedskem so se uveljavile manjše knjižnice znotraj domov za starejše, ki so namenjene uporabi vseh stanovalcev ter osebju. Uporaba knjižnice je brezplačna tako za tiste, ki v domu živijo, kot tudi za njihove sorodnike in osebje, ki tam dela. Te knjižnice spadajo pod okrilje najbližje splošne knjižnice, ki jih oskrbuje s primernim knjižničnim gradivom, dvakrat do trikrat na teden pa je v knjižnici prisoten tudi knjižničar, ki je sicer redno zaposlen v splošni knjižnici. V sodelovanju s terapevti v domu starejših občanov knjižničarji organizirajo različne delavnice in bralne skupine (Irvall, b. d.).

Splošna knjižnica v Helsinborgu (Helsinborg Public Library, 2021) je leta 2018 v sodelovanju z oddelkom za digitalizacijo občine Helsinborg odprla svoj Digitalni center, opremljen z računalniki, skenerji, tiskalniki, tablicami ter drugo tehnologijo namenjeno uporabnikom knjižnice in drugim. V centru je zaposleno tudi strokovno usposobljeno osebje, ki uporabnikom pomaga pri uporabi tovrstnih tehnologij. Namen centra je prebivalcem ponuditi prostor, kjer

lahko uporabljajo sodobno informacijsko tehnologijo in se lahko digitalno usposabljaajo. Center izboljšuje digitalno pismenost med prebivalstvom. Pri soustvarjanju novih storitev upoštevajo tudi starejše prebivalce. Center, ki se nahaja znotraj splošne knjižnice dnevno obišče približno 200 obiskovalcev. Deluje tudi kot testno območje za nove digitalne storitve, ki jih razvija občina. Namenjen je predvsem starejšim in migrantom, a je odprt za vse skupine uporabnikov. V sodelovanju z občinsko službo za zdravstveno nego knjižnica deluje tudi izven svojih prostorov, na primer na srečanjih upokoencev.

Splošna knjižnica v Milwaukee-ju (Milwaukee Public Library, b. d.) svojim starejšim uporabnikom ponuja številna izobraževanja, predavanja in delavnice. Skoraj vsak dan se odvija dejavnost »Tech-splanation«, kamor starejši lahko prinesejo svoje naprave, knjižničarji pa jim nato pomagajo pri učenju njihove uporabe. Knjižnica ponuja tudi tečaje joge, razvijanja ročnih spretnosti, kuhanja, izobraževanja o kriptovalutah ter bralne pogovore in literarna predavanja. Veliko število vsebin je dostopnih na njihovem Youtube kanalu, kjer so med drugimi tudi zavihki z video navodili o uporabi tehnologije (recimo navodila za pošiljanje elektronske pošte), video vsebine bralnih skupin, pogovori s pisatelji in video posnetki z inovativnimi rešitvami za vsak dom.

Splošna knjižnica Kingston Fronterac v Kanadi je skupaj z lokalnimi centri za upokoence in domovi za starejše občane pripravila projekt za vzpostavitev medgeneracijskega sodelovanja. Dejavnost je namenjena otrokom, ki nimajo starih staršev, ter starejšim, ki nimajo vnukov. Tako imenovana »Medgeneracijska ura pravljič« omogoča otrokom, starejšim od treh let, obiskovanje domov za starejše v spremstvu skrbnikov, kjer z oskrbovanci berejo knjige, poslušajo glasbo, pejejo in sodelujejo v drugih dejavnostih. Projekt si prizadeva, da bi knjižnica presešla meje knjižničnih zidov in pridobila izpostavljenost v skupnosti, hkrati pa pripeljala knjižnico do starejših, ki je ne morejo sami obiskati (Mazlour, 2019).

Mestna knjižnica Horta-Can Mariner v Barceloni (Biblioteca Horta-Can, b. d.) ima poseben namenski oddelek za starejše. Prostor je namenjen medsebojnemu povezovanju in pogovoru. Knjižnica je za starejše pripravila posebno zbirko knjižničnega gradiva, ki jim je lahko v pomoč pri samostojnem in dostojnem staranju. Posebno pozornost je knjižnica namenila tematskim sklopom, kot so socialne teme, skrb za starejše, staranje, ohranjanje kondicije, krepitev spomina, upokojitev, prehrana, seksualnost in izobraževanje.

Raziskovanje različnih praks v tujini nam ponudi vpogled v problematiko soočanja knjižnic s starejšimi uporabniki. Knjižnice v zvezi s to tematiko postopajo zelo različno – nekatere se odločijo za inovativne pristope, kot je vzpostavitev digitalnih centrov in spodbujanje medgeneracijskega povezovanja, kjer mladostniki starejše učijo uporabljati tehnologijo; druge se odločijo zgolj za vzpostavitev tematskih zbirk. Večina pregledanih knjižnic pa ponuja storitve, ki se izvajajo tudi v našem okolju: omogočanje dostave knjižničnega gradiva na dom ter vzpostavitev točk vseživljenjskega učenja, kjer knjižničarji starejšim pomagajo pri učenju uporabe tehnoloških pripomočkov in brskanja po spletu.

5.4 UVEDBA DEJAVNOSTI V KNJIŽNICI ŠIŠKA

Ob pregledu dejavnosti, ki jih izvaja Knjižnica Šiška, in dejavnosti, ki so znotraj MKL že vzpostavljene, ter z upoštevanjem dobrih praks iz tujine, se zdi smiselno pozornost nameniti povezovanju z lokalno skupnostjo ter zagotavljanju in spodbujanju dostopa do zanesljivih informacij za vse prebivalce v območju. V nadaljevanju predstavljamo predlog sodelovanja z domom starejših občanov, s katerim Knjižnica Šiška še nima vzpostavljenega sodelovanja.

Na območju ČS Dravlje, kjer stoji dom starejših občanov, je po analizi demografskega območja viden višji delež starejših, ki pa jih zaradi njihovega statusa v dolgotrajni oskrbi Knjižnica Šiška ne doseže. S tem razlogom smo se odločili za oris implementacije dejavnosti »Knjiga na dom« v prostorih doma starejših občanov. Knjižnica Šiška bi v prostorih doma postavila kotiček s knjižničnim gradivom, ki bi si ga oskrbovanci in zaposleni lahko izposojali. Sami fizični prisotnosti gradiva bi sledilo sodelovanje pri dejavnostih (bralne skupine). Cilj implementacije je doseči zapostavljeno skupino uporabnikov, razvijati njihovo povezovanje s knjižnico in izpolnjevati vlogo informacijskega središča za celotno lokalno skupnost.

Uvodoma je potreben premislek o potrebah uporabnikov v domu starejših občanov. V prvem koraku bi regal vseboval pretežno leposlovno knjižnično gradivo ter gradivo namenjeno izobraževanju o zdravju, staranju ter športni aktivnosti v tretjem življenjskem obdobju. Na police bi umestili tudi gradivo v prilagojenem formatu (povečani tisk, zvočne knjige, knjige s poenostavljeno vsebino). Del regala bi bil namenjen tudi otroški literaturi z namenom, da bi se oskrbovanci tudi na ta način lahko povezovali s svojimi mlajšimi sorodniki in tako kvalitetno

preživljali skupni čas. Premično zbirko bi sestavili v aktivnem sodelovanju z domom in upoštevali njihove želje pri izboru knjižničnega gradiva (morebitna postavitev multimedijskega gradiva). Zbirko bi enkrat mesečno prilagajali potrebam oskrbovancev ter zaposlenih, tudi glede na njihove želje po specifičnem gradivu.

V nadaljevanju projekta bi lahko v številne dejavnosti doma starejših občanov implementirali tudi bralno skupino, ki bi jo enkrat mesečno vodil knjižničar. V ta namen bi predhodno zagotovili dostop do več izvodov izbranega gradiva. V okviru bralne skupine bi lahko vsak mesec izbrali fokusno tematiko in jo prilagajali samemu formatu izvedbe – najsi gre za pogovor o zbirki spominov, o biografijah iz lokalnega okolja, o družboslovnem romanu ali pa branje kratke zgodbe ali pesmi, ki jim sledi aktivna diskusija.

Z namenom digitalnega opismenjevanja bi uporabnikom v domu lahko ponudili možnost izposoje bralnika, ter jim ob tem nudili tudi pomoč pri uporabi in izobraževanje na področju tehnološke pismenosti. Vsebinam bi po potrebi lahko dodali tudi sklope, ki jih opravlja »Točka vseživljenjskega učenja«. Oskrbovancem bi tako ponudili individualno pomoč pri uporabi pametnih telefonov, tablic in računalnikov. Vseskozi pa bi opravljali tudi nalogo informacijskega centra in bili dostopni za vprašanja uporabnikov.

Oskrbovancem, ki lahko zapustijo prostore doma bi omogočili skupinski obisk in ogled knjižnice. Knjižnico bi jim predstavili in jih vključili v razne dejavnosti namenjene starejšim. Na ta način bi Knjižnica Šiška še izboljšala svojo prisotnost v lokalni skupnosti ter omogočila dostop do svojih storitev tudi uporabnikom, ki bi v dejavnostih knjižnice želeli participirati. Vsled staranja prebivalstva bi bilo smotno pogled usmeriti tudi v potrebe starejših uporabnikov, vzpostavljen primer pa naj služi kot ena izmed možnih usmeritev v udejstvovanju cilja socialnega javnega prostora, ki ga predstavlja splošna knjižnica.

6 ZAKLJUČEK

Knjižnica Šiška svojim uporabnikom omogoča pester nabor dejavnosti. Pozornost posveča vsem skupinam uporabnikov. Posebno skrb namenja mlajšim uporabnikom, ki preko različnih pozitivno sprejetih dejavnosti razvijajo svoje bralne navade, pridobivajo znanja ter se učijo kritičnega mišljenja in pomena vseživljenjskega izobraževanja.

Raziskava zunanjega okolja in segmentacija uporabnikov Knjižnice Šiška je pokazala, da ima knjižnica visok delež vpisanega prebivalstva in je na ta način v svojem okolju dobro prepoznana. Glede na izsledke se je pokazala potreba po vzpostavitvi dejavnosti za mladostnike, ki sicer knjižnico obiskujejo, a se v njenih dejavnostih ne prepoznajo in jih posledično ne obiskujejo. V ta namen smo se v nalogi osredotočili na dejavnosti s katerimi bi v knjižnici mlade lahko spodbudili k sodelovanju. Iz nabora primerov dobrih praks smo izbrali storitev, na podlagi katere smo oblikovali predlog za uvedbo storitve za mlade. Pri oblikovanju storitve smo gledali tudi na to, da implementacija storitve ne predstavlja dodatnih finančnih stroškov za knjižnico, hkrati pa k sodelovanju pritegne čim večjo skupino mladih in jih spodbudi k sodelovanju v družbi.

Drugo skupino uporabnikov smo izbrali na podlagi želje po vzpostavitvi sodelovanja z organizacijami v lokalnem okolju ter višjega deleža starejših v območju. Predlog je usmerjen v vzpostavitev trajnega sodelovanja z domom starejših občanov, saj je ena izmed osnovnih nalog knjižnice zagotavljati knjižnične storitve vsem prebivalcem v lokalnem okolju tudi v primeru, ko uporabniki ne morejo sami dostopati do knjižnice. Namen predloga je torej omogočiti oskrbovancem dostop do aktualnega knjižničnega gradiva in jim v sodelovanju z domom ponuditi dejavnosti, kot so bralne skupine, pomoč pri učenju uporabe tehnologije in predvsem pomoč pri iskanju informacij.

Raziskava zunanjega okolja in segmentiranje uporabnikov Knjižnice Šiška nam žal ni ponudila vpogleda v število pripadnikov ranljivih skupin med uporabniki. Vseeno pa se nam zdi pomembno poudariti, da je potrebno pri načrtovanju dejavnosti poskrbeti tudi za socialno in kulturno vključenost teh skupin prebivalcev. Za integracijo teh skupin je nujno sodelovanje z organizacijami, društvi in centri, ki z njimi že sodelujejo. Prav tako je potrebno ranljive skupine upoštevati pri načrtovanju knjižnične zbirke. Glede na opisano bi lahko bilo zanimivo tudi nadaljnje raziskovanje, ki bi se osredotočilo ne le na uresničitev izvedbe podanih predlogov, temveč tudi na potrebe po dejavnostih, namenjenih ranljivim skupinam uporabnikov, ki jih knjižnica kot socialni prostor lahko ponudi.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Biblioteca Horta-Can Mariner. (b. d.). *Personas mayores*.
<https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/bibcanmariner/es/canal/gent-gran>
- Bücherhallen Hamburg. (b. d.). *Hoeb4U – the slightly different library for young adults*.
<https://www.buecherhallen.de/hoeb4u-konzept.html>
- Cowell, J. (30. 8. 2017). *A visit to Hoeb4U youth library Hamburg*. Medium.
<https://janecowell8.medium.com/a-visit-to-hoeb4u-youth-library-hamburg-1aa21ef11cff>
- Dječja kuća. (b. d.). *Dječja kuća*. <https://djecjakuca.hr/#>
- Egan, M. E. (1955). The library and social structure. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 25(1), 15–22.
- Edinburgh: The City of Edinburgh Council. (b. d.). *Libraries for elderly, housebound or disabled readers*. <https://www.edinburgh.gov.uk/libraries/libraries-elderly-housebound-disabled-readers>
- Edwards, E. (2019). Intergenerational programming in libraries: building bridges between age groups while increasing community engagement. *The Illinois Library Association Reporter*, 37(5), 4–8.
- Gradska knjižnica Rijeka (b. d.). *Dječji odjel Stribor*. <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Djecji-odjel-Stribor>
- Helsinborg Public Library. (26. 5. 2021). *Library's digital centre closes the digital gap for elderly citizens*. IFLA.
<https://librarymap.ifla.org/stories/Sweden/LIBRARY%E2%80%99S-DIGITAL-CENTRE-CLOSES-THE-DIGITAL-GAP-FOR-ELDERLY-CITIZENS/168>
- IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah*. (1994). Mednarodna federacija knjižničarskih združenj IFLA. <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/690/1/pl-manifesto-sl.pdf>
- Irvall, B. (b. d.). *Library services to institutions for the elderly in Sweden*. Disability Information Resources. <https://www.dinf.ne.jp/doc/english/access/ai/sweden.html>
- Kulturhuset Stadsteatern. (b. d.). *Lava*. <https://kulturhusetstadsteatern.se/bibliotek/lava>
- Maurya, R. J. (2016). Role of public libraries in the development of society. *Library Waves*, 2(2), 139–142.

- Mazlour, N. (2. 1. 2019). *Local library and retirement residences create 'meaningful experience' with intergenerational storytime*. Kingstonist.
<https://www.kingstonist.com/news/local-library-and-retirement-residences-create-meaningful-experience-with-intergenerational-storytime/>
- Medina Blanes, M. (6. 7. 2005). *Grab that user!: how can the public library service attract young people* [Predstavitev prispevka]. World Library Information Congress: 71th IFLA General Conference and Council. »Libraries – A voyage of discovery«, Oslo.
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2021). *Raziskava zunanje okolja in segmentiranje uporabnikov MKL: Knjižnica Šiška* (interna raziskava).
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2023a). *Letno poročilo MKL 2022: Dejavnosti za uporabnike* (Interno poročilo po organizacijskih enotah).
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2023b). *Poletavci*. <https://poletavci.si/>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2023c). *NajPoletavci*. <https://najpoletavci.si/>
- Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Šiška. (2. 4. 2023). *Vse najboljše Knjižnica Šiška za 15 let* [Facebook stran].
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Fgshx6GzRZobxulmJNAkuEk38dERkD6HLdry3NpHouH4d8znNH76extASENrF2cZl&id=100064930051056
- Milwaukee Public Library. (b. d.). *For older adults*.
https://www.mpl.org/for_older_adults/resources/
- Moravec, Š. (2020). *Inkluzija v splošnih knjižnicah* [Magistrsko delo]. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Narodna in univerzitetna knjižnica. (b. d.). *Koordinacija osrednjih območnih knjižnic (OOK)*.
<https://www.nuk.uni-lj.si/nuk/ook>
- New York Public Library. (b. d.). *Teens*. <https://www.nypl.org/education/teens>
- Regina Public Library. (b. d.). *Tech buddies*. <https://www.reginalibrary.ca/>
- Reith, D. (1984). The library as a social agency. V R. Rogers in K. McChesney (ur.), *The library in society: library science text series* (str. 5–32). Libraries Unlimited Inc.
- Resman, S. (2016). *Smernice za oblikovanje storitev za starejše*. Mestna knjižnica Ljubljana.
https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/06/Smernice_za_starejse.pdf
- Sanchez-García, S. (2015). Función social de las bibliotecas públicas: nuevos espacios de aprendizaje y de inserción social. *El Profesional de la Información*, 24(2), 103–111.

- Shera, J. H. (1976). The library and society. V J. H. Shera (ur.), *Introduction to library science: basic elements of library service (library science text series)* (str. 42–60). Libraries Unlimited Inc.
- Smernice za mlade v MKL: z mladimi ustvarjalno in izobraževalno povezana MKL.* (2016). Mestna knjižnica Ljubljana, Delovna skupina za Mlade v MKL.
https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Smernice_za_mlade_v_MKL_z_naslovnico.pdf
- Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027.* (2022). Združenje splošnih knjižnic. https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2022/08/ZSK_Strategija-razvoja-slovenskih-splosnih-knjiznic-2022-2027_oblikovano.pdf
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028).* (2018). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost RS.
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>
- Thiele, K. in Klagge, B. (2021). Third places and educational justice. *Erdkunde*, 75(1), 31–50.
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic. (2003). *Uradni list RS*, št. 29/03 in 162/22.
- Vogrinčič Čepič, A. (2017). Knjižnica kot (tretji) prostor. *Keria(Ljubljana)* 19(1), 57–80.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.